

Hví serføroyska lögfrøðiútbúgving?

Føroyskt úrtak

Útbúgving í lögfrøði er ikki virksema, ið kann vera eins fyri øll samfeløg, men eigur at vera, politiskt, søguliga og mentunarliga treytað. Lóg og rættur snýr seg um at skipa egin viðurskipti, bæði sum einstaklingur og sum samfelag, á ein góðan og ordiligan hátt út frá egnum fortreytum. Føroysk lögfrøðilig útbúgving er týðandi fyri at tryggja tað lögfrøðiliga medvit, sum er neyðugt fyri at menna føroyska rættarsamfelagið, skapað av føroyingum í samfelagsins mynd og svarandi til samfelagsins avbjóðingar. Egin útbúgving og sjálvstøðugt tilvit er eisini fortreyt fyri at hugsa sjálvstøðugt um, hvussu løgligir stovnar skipast best, og hvussu lán av fremmandari lóggávu eigur at gerast. Samfelag við lítlari orku sum tað føroyska kann ikki byggja hvørki løgligar stovnar ella størri lógarverk frá berum botni. Lán eru og verða neyðug, men størri lögfrøðiligt tilvit er neyðugt til tess at vita, nær ið lánast skal og hvussu. Eisini hevur lítið samfelag tørv á at skapa ta frástøðu millum myndugleikar og borgarar við reglum, sum størri samfeløg í ein mun fáa natúrliga, og tí er eisini tørvur á at menna sjálvstøðugt medvit um, hvussu sjálvvir rættarnormarnir mugu lagast til fyri at hóska til samfelagið. Lögfrøðingur í lítlum samfelag, ið hevur lutfalsliga litla orku, kann ikki einans kenna skyldu til at halda lógarinnar bókstav, men má eisini kenna eina moralska skyldu til at fáa rættarskipanina – í breiðari merking – at virka væl. Eitt nú hevur lóggevri í lítlum samfelag aðrar fortreytir at virka undir, og tí er neyðugt at mynda lögfrøðingar, sum hava annan hugburð til, hvussu Løgtingið skal vera lóggevri, og hvør javnvágin eigur at vera millum løgting og dómstólar og aðrar royndarstovnar. At taka ábyrgd av lögfrøðiútbúgving er samanumtikið at skapa fortreytirnar fyri at skipa og menna samfelagið út frá egnum fortreytum.

English summary

Legal education is not an enterprise that is supposed to be conducted in a “one-solution-fits-all-societies” manner but should be adapted to the specific political, historical and cultural environment. Law is essentially about shaping

---

¹ Adjunktur og útbúgvingarleiðari í lögfrøði, Fróðskaparsetur Føroya.

one's own world, both individually and as a society in a proper manner faithful to one's own social conditions. A Faroese legal education is important as the basis on which to develop the Faroese legal consciousness upon which the foundation for a distinct Faroese legal community can be further developed with a set of legal values that reflect the form and function of the Faroese society. An independent legal education is also a precondition for developing an independent approach on how to form legal institutions and how to borrow legal structures from abroad. Societies with limited resources such as the Faroese one can neither build legal institutions nor major legal codes from scratch. Legal borrowing will be needed, but greater awareness is necessary as how to and when to borrow. A small society also needs rules to create the distance between authorities and citizens that larger societies to some extent get naturally. Thus an independent mindset needs to be developed on how the legal directives and norms themselves must be adapted in order to best suit the society. The jurist in a small polity relatively weak on resources can not only be dedicated to upholding blackletter law, but needs also a certain moral aspiration to make the legal system – in a broad sense – work as well as it can. The legislature in a small community is an example of an institution functioning under different preconditions than in large societies. Therefore it is necessary to educate and cultivate a type of jurist that has an eye for how the Faroese parliament, the Løgting, best functions as a legislator, and how to strike the proper balance between the responsibilities of the Løgting and the courts and other adjudicative institutions. In the end, taking on the responsibility for legal education amounts to creating the preconditions for shaping and developing our society on its own terms.

Inngangur

Henda stutta grein tekur støði í framløgu, sum undirritaði hevði á seminari til minnis um Kára á Rógvi, professara, 4. mars 2016.

Síðan seminarið í 2016 er nógv hent við lögfrøði á Fróðskaparsetrinum. Nýggj bachelorútbúgving er sett á stovn, sum tók móti fyrstu lesandi aðru lestrarhálvu 2019.

Síðan 2013 hevur Setrið bjóðað masterútbúgving í lögfrøði, har bæði umsøkjaraar við bachelor í lóg og aðrir bachelorar við nøktandi lógkunnleika hava kunnað verðið upptiknir. Masterútbúgvingin hevði sínar røtur í royndum frá skeiðum sum Grundskeið í lóg og øðrum stakskeiðum, sum Kári á Rógvi saman við øðrum var farin undir fyrstu árin eftir 2000.

Masterútbúgvingin frá 2013 heldur fram við smærri tillagingum, men í sambandi við nýggju bachelorútbúgvingina verður eisini stovnaður ein nýggjur yvirbygnaður at bjóða teimum, ið vilja hava siðbundnu 5 ára útbúgvingina.

Nærri lýsing av teimum útbúgvingum í lóg, sum Fróðskaparsetrið bjóðar, og serliga henni, ið varð stovnað í 2019, kundi verið sjálvstøðugt greinaevni og skal ikki gerast her. Í hesi grein verður hugleitt yvirskipað um týðningin av at skipa egna føroyska lögfrøðiliga útbúgving.

Føroyar hava, hóast rættarskipan saman við dønnum, serføroyska rættarstöðu á mongum økjum, ið danskar útbúgvingar ikki kunnu væntast at kenna ábyrgd av. Dømi eru almannarættur (sosialrættur), barnarættur, skattarættur, kollektivur arbeiðsrættur, fiskiveiðirættur, landbúnaðarrættur, byggi- og skipanarrættur, stýrisskipanarrættur, heimastýrisskipan og fleiri onnur rættarøki.

Eisini eru samfelagsligu fortreytirnar so ymiskar, at ein lögfrøðingur til føroyska samfelagið eigur at verða myndaður øðrvísi og vera tilvitaður um tørvin hjá tí samfelag, hann ella hon fer at virka í.

Løgligir stovnar

Lögfrøðingar eru ikki einans í miðdeplinum at skipa samfelagið við lógum og reglum. Lögfrøðingar geva eisini politikarum íblástur at skipa løgligar stovnar, sum dómstólar, kærmyndugleikar, umboðsmann, landsfyrising v.m.

Tá keldan til fakligan íblástur mest er úr einum og sama landi, gerst úrslitið natúrliga, at skipanin í hesum landi verður fyrimynd.² Eisini er so, at lond hava lyndi til í serligan mun at lána stovnar og bygnaðir, tá einans ein veik fátan er av, hvat ið ein vil náa við viðkomandi stovni.³ At kalla allir føroyskir stovnar eru skipaðir bygnaðarlíga sum í Danmark. Sum í Danmark er ein tingsins umboðsmaður, ið virkar sum eitt slag av fyrisingardómstóli. Eins og í Danmark eru kærnevndir skipaðar í høvuðssheitum ein fyri hvørt lóggávuøki. Í Føroyum eins og í Danmark situr ein ráðharri fyri hvør sínari fyrising.

---

² Sí Paul J. DiMaggio & Walter W. Powell, „The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields“, *American Sociological Review*, Vol. 48, s. 147–160, 1983, s. 151 og s. 155.

³ DiMaggio & Powell nevnda verk, s. 155, vísa á, at har lánarin av fremmandum stovni ikki er fullgreiður yvir, hvørjum hann strembar eftir, hevur hann lyndi til neyvt at kopiera fremmandar fyrimyndir, sum verða hildnar at hava riggað væl í upprunalandinum.

Lítill og ongin viðgerð hefur verið av, hvørt tað var skilagott í so lítlum samfelag at skipa bæði Løgtingsins umboðsmann og Føroya kærustovn sum royndarmyndugleikar, heldur enn eitt nú at savna kreftirnar og skipa ein felags og meira virkisfóran stovn. Partur av frágreiðingini er helst, at føroyingar vildu skipa royndarmyndugleikar, serliga aftaná kreppuna í 1990-árunum, fyri at betra um rættartrygdina, men teir vistu ikki ordiliga hvat og hvussu. Tískil royndu føroyingar við neyvari kopiering at „keypa“ sær tað trúvirði og tann legitimitet, sum hesir stovnar høvdu í Danmark.

Lógin og søgan aftanfyrri

Lógir og reglur eru ikki óheftar av samfelagnum, tær galda fyri, men mugu skiljast í ljósinum av tí mentan og søgu, sum liggur undir. Ein søga (eitt narrativ) er aftanfyrri eina og hvørja lóg.⁴ Aftanfyrri donsku grundlógina liggur ein politisk og mentunarlig søga, sum hefur gjørt donsku grundlógina og danskan stjórnarrætt til tað, sum hann er. Aftanfyrri amerikonsku grundlógina liggur ein onnur søga, sum í sameindu statunum hefur skapað ein stjórnarrætt, ið er sera ólíkur tí danska. Ikki einans grundlógirnar sjálvar, men ymisku søgurnar aftanfyrri, mugu takast við, um greiðast skal frá muninum millum hesi bæði londini.

Søguliga, mentunarliga, í mun til stødd og mangar aðrar fortreytir er føroyska samfelagið grundað á annan veruleika, eina aðra søgu, enn tað samfelag, haðani flestu føroysku lógir og reglur eru lántar.

At lána og laga til egið

Vandamálið við at taka lógir og skipanir frá øðrum er, at móttakarin fær ikki lógina ella skipanina í blóðið á sama hátt sum tað, ið eru ment innanlands og úrslit av egnari fólkaræðisligari viðgerð. Tað, sum er grundað á egnar royndir og egnar drúgvu umhugsanir, gerst eins eigna á annan hátt enn tað, sum er lánt liðug og væl polerað frá øðrum.⁵

Kortini ber illa til hjá lítlum samfelag at menna allar lógir sjálvt. At menna lógir krevur drúgva tíð, mangar úrskurðir, útgreiningar v.m. Vitanin, ið liggur

---

⁴ Robert M. Cover, „The Supreme Court 1982 Term – Foreword: Nomos and Narrative“, *Harvard Law Review*, Vol. 97, s. 4–68, 1983, s. 4–5.

⁵ Zachary Elkins og Beth Simmons, „On Waves, Clusters, and Diffusion: A Conceptual Framework“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 598, s. 33–51, 2005, s. 48. Sí líknandi hugsan í samband við rættarligar standardir Seana Valentine Shiffrin, „Inducing Moral Deliberation: On the Occasional Virtues of Fog“, *Harvard Law Review*, Vol. 123, s. 1214–1246, 2010, s. 1225.

aftanfyrri størri lógarskipanir, verður einans savnað í samfelag av ávísari stödd yvir longri tíð.

Tískil standa føroyingar í tvístøðu millum at lána liðug lógarverk, sum teir sjálvir ikki koma at fata serliga væl, og í hinum borðinum at lástast sum um, teir hava egið lóggávuvald, ið sjálvt kann menna og samtykkja eina og hvørja lóg. Hvørgin av hesum er gongd leið, ein millumvegur má vera.

Kortini tykist lítil og ongin tilvitska um hesi viðurskifti. Ein fær ta fatan, at føroyingar halda, at so at siga ongin munur er á Fólkatingsins og Løgtingsins lóggávuorku.

Eitt dømi er revsirætturin. Málsøkið revsirættur bleiv yvirtikið í 2010. Ongin hevði hugleitt nærri yvir, hvørt fortreytirnar hjá Føroyum at røkja revsirættin vóru til staðar. Onki egið føroyskt lögfrøðiligt samfelag var, ongin føroysk lögfrøðiútbúgving, ongir føroyskir rættarskapandi stovnar sum ákæri og dómsvald. Tískil var lítið og onki grundarlag hjá Løgtinginum at átaka sær leiklutin sum lóggevandi innan revsirættin í 2010. Hetta er lítið broytt síðani. Ongin nevniðverdur føroyskur rættarpolitikkur er innan revsirættarøkið, og føroyskir veljarar og politikarar hava lítið og onki uppá hjartað um revsilóg og revsirættarvenju.

Hóast summi lógarøki eru ósannlík at mennast nakað serligt á serstakari føroyskari grund, er kortini tørvur á at laga tey til serføroysku fortreytirnar. Eitt av hesum er fyrisingarrætturin.

Eitt nú hava smærri fyrisingarstovnar, sum smáar kommunur, fá starvsfólk og ongar innanhýsis lögfrøðingar. Samstundis ber ikki til hjá teimum at keypa ráðgeving, ið fær somu verju móti innliti, sum innanhýsis ráðgeving. Hesum er tørvur á, tá stovnamir eru so smáir, at teir ikki sjálvir hava nevniðver av fakkønum starvsfólki.

Eisini gegnisreglurnar í fyrisingarrættinum kundu blivið lagaðar til føroysk viðurskifti. Eitt nú eru systkinabørn uttanfyri tann bólk av nærskyldum, sum eftir § 3 í fyrisingarlógini hava við sær, at málsviðgeri gerst ógegnigur uttan nærri meting. Tá ið familjusambond í miðal eru nærri í Føroyum enn í Danmark, kundi reglan í lógini fevnt um systkinabørn heldur enn einans eftir ítøkiligari meting at staðfesta ógegni, tá systkinabørn eru partur í málinum.

Eitt triðja evni er spurningurin um tvístovnaógegni. Eftir donskum fyrisingarrætti kann kommunustjóri ikki samstundis sita í einum býráð og vera

fyrisingarleiðari í somu kommunu. Hetta er skilagott, um kommunan er so stór, at fyrising og kommunustýri eru at meta sum hvør sítt lag, har fyrisingin mangan hevur fingið delegerað heimild frá kommunustýrinum til einsamøll at taka avgerð í ávísum málum. Er kommunustjórin tá samstundis kommustýrslimur, kemur hann lætt í dupultrollu og gerst ógegnigur at hava eftirlit við fyrisingini (sær sjálvum). Kortini er hetta dupulta sambandið ikki so órógvandi, har kommunan er so lítil, at hon einans hevur ein skrivara av gamla slagnum. Slíkur skrivari tekur sjáldan avgerð einsamallur, men hevur mest til uppgávu saman við borgarstjóranum at fyrireika málini til kommunustýrisfund og saman við borgarstjóranum at fremja samtykt mál. Tískil er ikki neyðugt at hava tvístovnaógegni frá donskum fyrisingarrætti sum fyrimynd fyri heilt smáar føroyskar kommunur.

Meðan hini bæði fyrru nevndu eru dømi um, at føroyska lógin kundi verið øðrvísi orðað enn tann danska, er hetta seinasta eitt dømi um, at lógin eisini eigr at tulkast so, at hon hóskar til samfelagið.

Reglur og standardir

Ikki einans hava føroyingar tørv á egnari lögfrøðiútbúgving fyri at menna sjálvstøðuga tilvitsku um, hvussu rættarligir stovnar mugu lagast til samfelagið. Eisini fatanin av rættarligu normunum sjálvum má vera ein onnur, um samfelagsligu fortreytirnar eru øðrvísi.

Rættarnormar verða ofta bólkaðir í rættarreglur og rættarstandardir. Hóast aðrar bólkingar eru, eitt nú prinsippir móti reglum, so eru reglur og standardir ein tann mest týðandi skilmarkingin, sum hevur stóran týðning fyri praktiskt virkandi lögfrøðingin.

Reglur eru eyðkendar við í miðal at vera meira neyvar og fýrkantaðar enn standardir. Reglur áseta frammanundan, hvat fakta (rættarfaktum), ið er viðkomandi fyri, at lógarásetingin gerst virkin. Eitt nú er bann í ferðslulógini móti at koyra skjótari enn 80 km/t uttanbígga. Faktum er, at A hevur koyrt yvir 80 km/t. Heilt mekaniskt kann tí staðfestast, at A hevur brotið regluna.

Eyðkennið fyri standardir er øvugt, at dómari ella annar avgerðartakari má meta individuelt út frá ávísum leysari mátistokki. Lóggevari delegerar á ein hátt heimild til avgerðartakara at finna individuella loysn. Um vit brúka dømið frá ferðslulógini, so kunnu vit broyta bannið móti at koyra skjótari enn 80 km/t til, at bilførari skal koyra *trygt* og *eftir umstøðunum*. Umvent av regluni um mestu ferð á 80 km/t, má dómari nú meta um umstøðurnar, sum tær vóru tá

bilførarin varð steðgaður av lögregluni. Øvugt skal dómarnin ikki meta um umstøðurnar á staðnum í sambandi við regluna, einans vita, um tólið hjá lögregluni at máta ferð var eftirfarandi.

Tá standardir eru meira veikir og subjektivir og verri samsvara við hugsjónir, vit seta í samband við löggræði, so sum objektivitet og møguleika at gera for-sagnir um rættarstöðu, er avbjóðingin at minka um óhepnu avleiðingarnar av standardum og royna at gera teir meira objektivar.

Avbjóðingin er at finna atlit, ið gera avgerðartilgongdina meira skipaða og objektiva. Slík atlit finnast ofta í forarbeiðum til lógir ella í seinni venju eftir viðkomandi lóg. Eisini ber onkuntíð til at finna vegleiðing úr øðrum ásetingum í somu lóg ella enntá øðrum lógum, ið liggja nær við.

Uppgávan er síðan at royna at greiða frá, hvat endamálið er við rættarstandardinum, at taka eyðkend ella ivaleys dømi fram og síðan at lýsa hvørjir faktorar tala fyri og hvørjir ímóti ávísari loysn. Rættarligrir standardir merkja tískil ofta, at metast má um ymisk atlit, ið ofta benda ymiskar vegir.⁶

Vandi er kortini fyri at fara ov langt í objektivringini. Tá kann henda, at gjørt verður av við standardin, ið síðan verður viðgjørdur sum eina regla. Eitt nú kann standardurin verða gjørdur til undirreglur, sum ongi undantøk eru til. So sum tá sjúkrahúslógin í § 9 gevur rætt til fylgjara, „um sjúklingurin hevur lívs-hóttandi sjúku, ella um sjúklingurin vegna líkamligt, sálarligt ella sosialt ófull-føri, ikki er forur fyri at ferðast ella upphalda sær einsamallur uttanlands“, og tá seinni praksis síðan einans loyvd at játta fylgjara til „opnar skurðviðgerðir“.⁷

Onkuntíð verður sagt, at standardir egna seg best til smá og homogen sam-feløg, har tað er meira semja um virðini, og fólk í størri mun vita, hvat tey kunnu vænta av hvørjum øðrum. Øvugt skulu reglur egna seg best til størri samfeløg, har minni er av semju um virðini.⁸ Tískil kundi ein hildið, at júst Føroyar egna seg betri til standardir enn mong onnur samfeløg.

Kortini ger júst støddin, at rættarligrir standardir – uttan mun til homogenitet – eru størri avbjóðing fyri heilt lítið samfelag. Ein *samlad meting alt eftir umstøðunum* kann vera ring at fremja móti øðrum í lítlum og tøttum samfelag.

---

⁶ Sí Ragnar Knoph, *Rettslige standarder*, Grøndahl & Søn, Oslo 1939, s. 29–38.

⁷ Sí dømi um ov víðgongda objektivring, Ragnar Knoph, nevnda verk, s. 38–44.

⁸ Paul Libretta, „The Economic and Monetary Union: A Standard or Rules Based Initiative?“, *Brooklyn Journal of International Law*, Vol 29, s. 409–457, 2003, s. 437–38.

Í lítlum samfelag, ella lítlari fyrisiting, kunnu reglur skapa ta frástøðu, sum størri samfeløg og skipanir hava natúrliga, men sum vit hava brúk fyri fyri at taka avgerð.

Trupulleikin við rættarligum standardum í lítlum samfelag kann eisini vera, at slíkt samfelag framleiðir lítið av málum, ið egna seg til at útfylla (objektivera) standardin og gera hann rættartryggan.

Eitt dømi er rætturin, ið kommunustýrini hava eftir § 157 í verandi skattalóg at geva eftir persónligan endaliga álíknaðan kommunuskatt v.m. í serstøkum førum orsakað av vantandi útliti til at kunna rinda vegna tungt hús, vinnuløysi v.m. Hetta er rættarligur standardur av teimum mest subjektivu við mongum veikum hugtøkum og orðingum. Lítið bendir á, at tað hava verið margar avgerðir á hesum øki, og ein ávís mongd av málum er fortreyt fyri, at ein praktiskur rættur kann mennast, ið skipar § 157 á tryggari grundarlagi, egnað til at grunda avgerðir á. Standardurin er v.ø.o. so lítið objektiveraður, at kommunurnar standa sum á berum, tá umsóknir koma inn eftir § 157.

Hetta er ikki ein grundgeving fyri, at føroyingar skulu royna at sleppa undan at nýta rættarligar standardir. Mangan slepst ikki undan rættarligum standardi, og eisini er so, at rættarligir standardir eru við til at fremja borgarans fatan av, og kenna ábyrgd av, lóg og rætti, tí standardir krevja meira umhugsan og reflektion enn reglur.⁹

Hartil ber til at siga, at rættarligir standardir í summum føri eru betri egnaðir enn reglur, um orkuveikur lóggevandi vil lata upp í hendurnar á royndarstovnum at menna rættarstøðuna í ávísan mun.

Tískil eru ikki einans vansar, men eisini onkrir fyrimunir við rættarligum standardum í lítlum samfelag, hóast fyrimunirnir neyvan eru so eintýddir. Neyðugt er tískil við tilvitan um serligu avbjóðingarnar við rættarligum standardum fyri lítið samfelag. Tann tilvitanin kemur einans, um føroyskir lögfrøðingar fáa útbúgving, ið er lagað til samfelagsligu fortreytirnar.

Realistiskar vónir til lóggávuvaldið

At føroysku lögfrøðingarnir higartil – og framvegis – mest hava verið útbúnir á donskum lærustovnum hevur havt við sær, at føroyingar mangan hava somu væntanir til Løgtingið sum lóggævara, sum danir hava til Fólkatingsið. Men

---

⁹ Si Shiffirin, nevnda verk, s. 1225.

samfelag áleið 110 ferðir so stórt eigur ikki at vera fyrimynd fyri føroyskari lóggávu.

Fleiri føroyskar lóggávuverkætlanir, ið ferð aftan á ferð eru strandaðar, siga frá hesum. Føroyski lóggevarin velur kortini heldur eina Sisyfos-tilveru enn at royna aðra og meira realistiska tilgongd til lóggávu. Eitt nú at fremja lóggávu í smáum og góðtaka, at sama rættarøki í Føroyum er skipað við fleiri og smærri lógum enn í Danmark. Er man órógvaður av, at borgarin fær trupult við at yvirskoða lógarverkið, ber til seinni at skriva lógir saman og kunngerá tær sum eina felags lóg.

Sum meginregla má pinkusamfelag vera tilvitað um og góðtaka, at fortreytin fyri at samtykkja stóri lógir í einum átaki krevur so mikið av arbeidsmegi og vitan, at tað er ósannlíkt, at orkan verður til hetta serliga ofta.

Alt hetta hevur kortini sum fortreyt eina sjálvstøðuga lögfrøðiliga tilvitsku. Hana fáa føroyingar einans við egnari lögfrøðiligari útbúgving, ið er lagað til samfelagsins tørv og fortreytir og kann vera grundarlag undir framtíðar lögfrøðiligari gransking í avbjóðingum, sum eru serstakar fyri Føroyar

Aspiratiósmoralurin

Nógv av tí, sum er ført fram omanfyri um tørvin á einum slagi av lögfrøðingi, ið er lagaður til føroyska samfelagið, leiðir natúrliga til spurningin um hugburð ella moral. Amerikanski lögspekingingurin Lon L. Fuller hugleiddi um munin á tveimum ymiskum moralskum fatanum, pliktmoralinum og aspiratiósmoralinum.¹⁰

Aspiratiósmoralurin umboðar hugsjónina um at fremja tað góða og tað nyttuga. Hesa fatan kenna vit frá griksku forntíðini, men eisini øðrum kappasamfeløgum, eitt nú norrønu samfeløgnum í miðöld. Tað snúi seg um, at ein maður (sum tað var tá) avrikaði og setti okkurt eftir seg ta avmarkaðu tíð, honum var tillutað.

Øvugt umboðar pliktmoralurin ta fatan, at eitt menniskja fyrst og fremst skal halda sínar skyldur heldur enn at stremba eftir stórum hugsjónum. Hetta er moralurin í Gamla Testamenti og teimum tíggju boðunum. Einans brot á grundleggjandi reglur og skyldur elvir til ábreiðslu ella revsing.¹¹

---

¹⁰ Sí Lon L. Fuller, *The Morality of Law*, 2. útg. 1969, kap 1, s. 3-32.

¹¹ Fuller nevnda verk, s. 5-6.

Tær rættarligu reglur og skyldur, ið stava frá pligtmoralskari fatan, eru vanligar fastari og meira objektivar enn tey ideal, ið stava frá stremban eftir tí góðu skipanini. Idealið um góðu skipanina er eitt mál, sum vit kunnu nærkast, men ongantíð náa heilt ella kenna til fulnar. Sama er galdandi fyri ideal um tað góða innan annað menniskjansligt virki, so sum skrivikynstur, arkitektur, statsmanskynstur o.s.fr.

Sett einfalt upp hevur plikt-moralur lyndi til at skapa meira stirvna og formalistiska rættarskipan, har dómarrar og aðrir avgerðartakarar síggja tað sum sína skyldu at virða og fremja lógarinnar bókstav, heldur enn at lesa inn í, og tulka lógina út frá yvirskipaðum endamáli og heildarmynd.¹² Øvugt hava lögfrøðingar við aspiratiónsmoralskum hugburði lættari við at tulka lóginar í mun til endamálið, um hetta er neyðugt fyri at fáa skipanina at virka nøktandi.

Har lóggevarin hevur minni av orku, ella av aðrari orsök er fráverandi, kann javnvágin millum lóggevara á eini síðuni, og dømandi og úttinnandi vald hinumegin, ikki vera neyvt tann sama sum í samfelag, har lóggevarin hevur stóra orku og nógv virkseml.¹³

Í Danmark, har føroyskir lögfrøðingar higartil eru útbúnir, er ein grunsil fyri, at lóggevarin skapar *allar* samfelagsins rættarnormar. Hetta er eisini galdandi á rættarøkjum, ið tey ensktmæltu kalla *lawyers law*, sum politikarar litla og onga meining hava um. Á slíkum økjum er føroyska lóggávan ofta gomul, meðan tann danska er dagførd, tí danir hava størri orku og hartil eitt lögfrøðiligt samfelag av serfrøðingum at veita lóggevandi valdinum tað mótspæl og tær útgreiningar, ið eru neyðugar sum grundarlag fyri lóggávu.

Sjálvsagt skal Løgtingið vera lóggevarin í Føroyum, og politikarar heldur enn dómarrar skulu stínga út í kortið í spurningum, sum hava við politisk virði at gera. Kortini er so, at innan sumt slag av lóggávu, sum áðurnevnda *lawyers law*, hava politikarar ringt við at hava eina meining, og tá er onki fólkaræðisligt vandamál í, at dómstólarnir, har tørvur er á tí, kenna ábyrgd av at staðfesta grundreglur sum íkast til menning av rættarstöðuni.

---

¹² Fuller nevnda verk, s. 6 og 29.

¹³ Sí Jeremy Waldron, „Compared to What? – Judicial Activism and the New Zealand Parliament“, *New Zealand Law Journal*, s. 441-445, 2005, og Chao XI, „Local Courts as Legislators? Judicial Lawmaking by Subnational Courts in China“, *Statute Law Review*, Vol. 34, s. 39-57, 2012.

Tískil kann verða hildið, at eitt samfelag sum Føroyar hevur tørv á lögfrøðingum við meira av aspiratiónsmoralskum hugburði enn Danmark, har lóggevarin hevur nógv størri orku til neyvliga regulering. Í Føroyum er størri tørvur á, at lögfrøðingarnir kenna ábyrgd av, at rættarskipanin virkar væl í praksis, tí skipanin er neyvan altíð so fullfíggað frá lóggevarans hond. Ein slík ábyrgdarkensla og slíkur hugburður eyðkendi grundleggjaran av hesum lógarriti og lögfrøðiligu útbúgvingini á Fróðskaparsetri Føroya.

Niðurstøða

Lóg og rættur hoyrir til tað mest grundleggjandi í eini og hvørjari siðmenning. At taka ábyrgd av lóg og rætti er at taka ábyrgd av at skipa og mynda egið samfelag. Uttan at taka slíka ábyrgd, ikki minst í útbúgvingarligum høpi, verður eitt samfelag ikki at taka lógræðislig virði til sín, men fer áhaldandi at kenna seg fremmant innan karmar, sum eru hugsaðir av øðrum til annað samfelagsligt høpi. Tí er týðandi at skipa egna føroyska lögfrøðiliga útbúgving.